U 3/2023 vp
Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta sähkön markkinamallia koskevaksi lainsäädännöksi

Elina Hautakangas, TEM

9.5.2023

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tausta

- **Komission ehdotus sisältää kaksi lainsäädäntöehdotusta**
  - Ehdotus EU:n sähkömarkkinarakenteen parantamiseksi (COM/2023/148 lopullinen)
  - Ehdotus unionin suojaamiseksi paremmin tukkumarkkinoiden manipulointia vastaan (COM/2023/147 lopullinen)
- **Tarkoittaisi muutoksia neljään asetukseen ja kahteen direktiivin**
- **Tavoitteena voimaantulo vuoden 2023 loppuun mennessä**
  - Direktiivien täytäntöönpanoaika olisi 6 kuukautta
- **Joulukuussa 2022 annettu E-kirje (E 159/2022 vp)**
  - Suomen ennakkovaikuttamislinjaukset EU:n tulevaan sähkömarkkinamallia koskevaan aloitteeseen

Komission ehdotuksen tausta ja tavoitteet

- **Ukrainan kriisi osoitti puutteet nykyisessä markkinamallissa**
- **Markkinan toimintaa tarkasteltava lyhyen aikavälin lisäksi myös pidemmällä aikavälillä**
  - Taattava vihreä siirtymä ja riittävät investoinnit uusiutuvaan ja päästöttömään sähköntuotantoon
  - säilytettävä markkinan hinnanmuodostuksen perusperiaatteet

Tavoitteina luoda hintavakautta ja varmistaa investoinnit sekä jakaa halvan sähkön hyödyt loppukäyttäjille

- ehdotuksella vastataan sähkön loppukäyttäjien, teollisuuden ja sijoittajien huoliin sähkömarkkinoiden hintavaihtelulle altistumisesta, sekä
- helpotetaan investointeja.

Valtioneuvoston kanta

- Sähkömarkkinamallin kehittämisellä on keskeinen rooli vihreän siirtymän edistäjänä ja kriisinkestävyyden takaajana
  - tuotantorakenteen muutos edellyttää sähkömarkkinamallin arviointia keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, erityisesti uusiutuvan energian määrän kasvaessa järjestelmässä.
- Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta toimiksi sähkömarkkinamallin parantamiseksi tervetulleena ja kannattaa sähkömarkkinamallin uudistamiseen sisältyvien ehdotusten tavoitteita, jotka pääosin vahvistavat nykyistä markkinamallia

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Kuluttajansuojaa parantavat toimet

- **Useampi kuin yksi samanaikainen sähköntoimitussopimus mahdollinen**
- **Oikeus vähintään yhden vuoden pituisen määräaikaisen kiinteähintaisen sähkön hankintasopimukseen**
  - vähintään yhdeltä toimittajalta ja jokaiselta toimittajalta, jolla on enemmän kuin 200 000 loppuasiakasta
- **Toimitusvelvollinen myyjä kotitalousasiakkaille sekä heikossa asemassa olevien asiakkaiden suojelu sähkönjakelun katkaisemiselta**
- **Toimet toteutetaan sähkömarkkinadirektiivin muutoksin**

Valtioneuvoston kanta:

- **suhtautuu myönteisesti kuluttajansuojaa parantaviin toimenpiteisiin kuten oikeuteen voida solmia määräaikaisia sähkösopimuksia**
- **Suhtautuu myönteisesti tavoitteeseen, että kuluttajat voisivat osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille**
  - esimerkiksi sähköä jakamalla ja tarjoamalla joustavuuttaan markkinoille.
  - Jouston todentaminen tulisi tapahtua mahdollisimman kustannustehokkaasti nykyisten älykkäiden mittauslaitteiden tarjoamia tietoja hyödyntäen, eikä erillisten mittauslaitteiden käyttöön tulisi velvoittaa

Pitkän aikavälin toimet

- **Sähkönhankintasopimukset ns. PPA-sopimukset**
  - Jäsenvaltion edistettävä sopimusten syntymistä esim. takausjärjestelmien avulla
  - Säilytettävä kilpaillut markkinat ja markkinoiden likviditeetti
  - Jäsenvaltio päättää asiakasryhmät, joiden pääsyä PPA-markkinaan edistetään
- **Uusien tuotantoinvestointien suorat hintatukijärjestelmät (CfD:t)**
  - Sähkötuotannon suora hintatuki perustuu jatkossa kaksisuuntaisiin hinnanerosopimuksiin
  - Tuottajalle taattaisiin tietty hinta sähköstä, joka oli samalla myös kattohinta
  - Kattaa uudet investoinnit sekä investoinnit olemassa olevan tuotantokapasiteetin uudelleen käyttöön ottamiseksi sekä vanhan tuotantokapasiteetin käyttöiän pidentämiseksi
- **Johdannaismarkkinat**
  - Perustetaan virtuaaliset aluekeskukset (virtual trading hub) johdannaismarkkinoiden likviditeetin parantamiseksi
  - taustalla on pohjoismainen systeemihintaan perustuva malli
  - Referenssihinnan laskemiseksi uusi menetelmä ja uusi tuote ns. hub-hinnan ja aluehinnan erotuksen suojaamiseksi

Pitkän aikavälin toimet

<u>Valtioneuvoston kanta</u>:

- **suhtautuu myönteisesti tavoitteeseen edistää PPA-sopimuksia erityisesti maissa, joissa pitkien sopimusten markkina on tältä osin kehittymätön**
  - sopimukset tulisi kuitenkin suunnitella tavalla, joka ei vaikuta negatiivisesti lyhyen markkinan hinnanmuodostukseen.
  - tärkeää, että valtioille asetetut velvoitteet tukea sähkönhankintasopimuksia tietyissä asiakasryhmissä sisältävät riittävästi joustoa.
- **suhtautuu varauksella ehdotukseen rajata mahdollisesti sovellettavat tukimekanismit uudelle päästöttömälle kapasiteetille ainoastaan kaksisuuntaisiin hinnanerosopimuksiin (CfD:t)**
  - korostaa tarvetta hyödyntää tarkoituksenmukaisinta ja tehokkainta tukimekanismia hinnanerosopimuksien mahdollisen takuuhinnan ylittäviä tuloja uudelleen jaettaessa
- **suhtautuu varauksella uusien virtuaalisten aluekeskusten muodostamiseen likviditeetin korjaamiseksi erityisesti puutteellisten vaikutusarviontien vuoksi**
  - pitää tärkeänä parantaa johdannaismarkkinoiden toimintaa

Joustoa koskevat tukitoimet

- **Sääntelyviranomaisen arvioitava joka toinen vuosi kansallinen jouston tarve seuraavaksi viideksi vuodeksi**
  - Päästöjen vähentämiseksi ja toimitusvarmuuden takaamiseksi
- **Jäsenvaltio asettaisi raportin pohjalta kansalliset joustoa kansalliset tavoitteet**
- **Jäsenvaltio voi ottaa käyttöön joustavuuden tukijärjestelmiä jouston saamiseksi**
  - Asetusehdotus pitää sisällään tällaisen tukimekanismin suunnitteluperiaatteet
    - Mm. kustannustehokkuus, rajaus uusiin investointeihin, reagointi markkinasignaaleihin ja mahdolliset sanktiot passiivisuudesta
- **Valtioneuvoston kanta**
  - suhtautuu myönteisesti joustoratkaisujen edistämiseen, joilla voidaan tukea uusiutuvan energian tuotannon nopeutettua käyttöönottoa
  - pitää tärkeänä, että jäsenvaltiot voivat kansallisista lähtökohdista arvioida jouston investointitarpeet ja tukimuodot investointitarpeiden täyttämiseksi
  - pitää tärkeänä, että joustotarpeen kattamisessa voidaan hyödyntää kaikkia joustoon kykeneviä teknologioita niiden päästöt huomioiden

Kohtuuhintaisen energian saatavuus sähkön hintakriisin aikana

- **Komissio voisi päätöksellään julistaa alueellisen tai unionin laajuisen sähkön hintakriisin, jos**
  - tukkumarkkinoilla vallitsevat erittäin korkeat hinnat ja tilanteen odotetaan jatkuvan vähintään kuusi kuukautta;
  - vähittäishinnat nousevat vähintään 70 prosenttia;
  - ja sähkön hinnannousu vaikuttaa kielteisesti talouteen laajemminkin
- **Kriisin kesto enintään yksi vuosi**
- **Tällöin jäsenvaltiot voivat tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä sekä kuluttajia**
  - Julkiset toimet sähkötoimituksen hinnoitteluun, joilla sähkön hinta voitaisiin väliaikaisesti asettaa sähköntoimitukselle kustannuksia alhaisemmalle tasolle
- **Valtioneuvoston kanta:**
  - suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti mahdollisuuteen tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä sekä kuluttajia sähkön hintakriisin aikana
  - Hintakriisistä neuvoston päätös komission ehdotuksesta

REMIT -asetus

- **Sääntelyviranomaisen arvioitava joka toinen vuosi kansallinen jouston tarve seuraavaksi viideksi vuodeksi**
  - Päästöjen vähentämiseksi ja toimitusvarmuuden takaamiseksi
- **Jäsenvaltio asettaisi raportin pohjalta kansalliset joustoa kansalliset tavoitteet**
- **Jäsenvaltio voi ottaa käyttöön joustavuuden tukijärjestelmiä jouston saamiseksi**
  - Asetusehdotus pitää sisällään tällaisen tukimekanismin suunnitteluperiaatteet
    - Mm. kustannustehokkuus, rajaus uusiin investointeihin, reagointi markkinasignaaleihin ja mahdolliset sanktiot passiivisuudesta
- **Valtioneuvoston kanta**
  - suhtautuu myönteisesti REMIT-asetuksen muutoksiin, joilla lisätään luottamusta energiamarkkinoiden toimintaan ja korjataan nykyisessä kehyksessä havaittuja puutteita
  - pitää tärkeänä, että valvonnan läpinäkyvyyttä, ja erityisesti rajat ylittävää valvontaa, kehitetään

Kiitos!

Suomen vaikuttamiskanta 12/2022

- **Lähtökohdat:**

1. **Säilytetään markkinamallin markkinaehtoisuus**
2. **Säilytetään voimalaitosten ajojärjestys**
3. **Turvataan toimintaedellytykset sekä päästöttömälle sähköntuotannolle että riittävälle säätökykyiselle sähköntuotannolle**
4. **Tuetun kapasiteetin on osallistuttava sähkömarkkinoiden hinnanmuodostukseen**
5. **Tehtyjen muutosten on tuotava hyötyjä loppuasiakkaille**
6. **Tarvitaan eurooppalainen kriisiajan markkinamalli**